

YIRMİ BİRİNCİ YÜZYILDA GELİR EŞİTSİZLİĞİ TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Kamil Necdet AR

Yrd. Doç. Dr., Okan Üniversitesi
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
kamil.ar@okan.edu.tr

Geliş Tarihi: 15.03.2016
Kabul Tarihi: 10.04.2016

ÖZ

Her ne kadar genel anlamda dünya ekonomisi zamanla büyümekte ise de gelir dağılımı ve eşitsizlikler uluslararası sorun olma niteliğini korumaktadır. Bölgeler arası, uluslararası ve toplumsal katmanlar arası eşitsizlikler varoluşlarını sürdürmektedirler. Adil olmayan küresel gelir dağılımı her zaman uluslararası, veya bölgesel anlaşmazlıkların, çatışmaların hatta savaşların temel nedeni olmaktadır.

Türkiye de diğer pek çok gelişmekte olan ülkelerdeki gibi adil olmayan gelir dağılımı sorunu ile karşı karşıyadır. Bu nedenle Dünyada ve Türkiye’de gelir dağılımında yaşanan sorunları ulusal ve uluslararası çözümlerle sonlandıracak yöntemler araştırılmalıdır. Dünyada barış ve adalet için eşitsizlikler her türlü işbirliği ve dayanışma ile ortadan kaldırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Gelir Eşitsizliği, Eşitsizlik Eğilimleri, Türkiye,
**INCOME INEQUALITY IN THE TWENTY-FIRST CENTURY -
THE CASE OF TURKEY**

ABSTRACT

Although the world economy has been growing for decades, income distribution and inequality are still worldwide major problems. Discrepancies between the different regions, nations of the world and various social layers continue to exist. The unfair distribution of global wealth has always been a major factor for international or regional disputes and clashes, even wars.

Turkey also suffers from uneven income distribution like many developing countries. Therefore the situation in Turkey should be examined to produce solutions to rectify this issue nationwide or even worldwide. For a safe and fair peace for the world, inequality has to be erased by means of serious cooperation and solidarity.

Keywords: Income Inequality, Income Tendency, Turkey.

GİRİŞ

Konunun gerçek yönlerini ortaya koyması bakımından 21nci yüzyılın başlarındaki küresel sosyo-ekonomik görünümü mercek altına almak gerekir. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterinin İkinci Bin yıl Raporu yüzyılın başındaki olumsuz sosyo-ekonomik durumu ve buna bağlı olarak duyulan endişeleri yansıtmaktadır. Bu kaygılar büyük ölçüde küreselleşmenin etkilerine değinmekte ve serbest piyasa sisteminin kendi başına bu sorunları çözmekten uzak olduğunu vurgulamaktadır. Rapora göre ortak bir geleceğin yaratılması ortak bütün grupları kucaklayacak insani değerler ile mümkündür. Mevcut haliyle küreselleşme milyarca insanı çaresizlik içerisinde yaşatan koşullara sahiptir (BM, 2000, 19-20).

Konuya değinen pek çok uluslararası dokümandan söz edilebilir. ILO'nun 2014/15 Küresel Ücretler Raporunda eşitsizlik dünya çapında son yılların artan bir sorunu olarak sunulurken, büyüyen eşitsizliğin yalnız sosyal adaleti çarpıtmakla kalmayıp, çok olumsuz ekonomik sorunlara da yol açtığı belirtilmektedir. Bu nedenlerle artan eşitsizliklerle mücadele ve sosyal dayanışma büyük önem kazanmaktadır (ILO; 2014/15)

Görüldüğü gibi gerek BM gerek ILO raporları genel olarak dünyada artan eşitsizlik sorununa değinmekte, BM raporları olumsuzlukları vurgulamaktadır. BM'nin bir raporunda son birkaç on yılda fakir kitlelerin durumunda ciddi bir iyileşme görülmezken en zenginlerin daha da zenginleştiğine işaret etmektedir. Ayrıca eğitimde, sağlıkta ve diğer insani gelişmişlik olanaklarında yaşanan büyük eşitsizlikler cılız bazı düzelmelere rağmen varlığını sürdürmektedir. Farklı sosyal katmanlar; özellikle az gelişmiş bölgelerin yerel halkları, engelliler, kırsal kesim insanının yeterli hizmetlere ulaşmasında diğer kesimlere göre çok daha fazla sıkıntıya maruzdurlar (BM; 2013b: 13).

Gelir eşitsizliği ile mücadeleye başlarken öncelikle küresel büyük resim ve problemin boyutlarının büyüklüğünün anlaşılması gerekir. Pek çok uluslararası rapora müracaat edildiğinde hiç birinde iç açıcı bir duruma rastlanmamaktadır. Kapitalizmin "küreselleşme" diye adlandırılan güncel aşamasının egemen güçleri ekonomi ve sosyal düzeni yönlendirebilmektedirler. Böylece zengin ve yoksul uluslar ile farklı sosyal kesimler arasındaki süre gelen ve artan eşitsizliğin ne günümüzde ne de gelecekte demokratik sosyal güçlerin müdahalesi olmadan serbest piyasa düzeninin kendiliğinden düzeltilmesi beklenmemelidir.

Yukarıda değinilen hususlar ışığında denilebilir ki 21nci yüzyıl fakirliğin, işsizliğin, gelir eşitsizliğinin insanlığı büyük risklerle karşı kaşıya bıraktığı bir tablo sergilemektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, dünyanın farklı coğrafyaları ve toplumun değişik katmanları arasındaki eşitsizlik gün geçtikçe artmaktadır.

1. Eşitsizliğin Etkileri

Eşitsizliğin yarattığı sorunlardan önemli bazıları aşağıdadır.

-Eşitsizlik fakirliğin de kaynağıdır. Uygun koşulların olmaması nedeniyle artan eşitsizlik büyük ölçüde tam veya kısmi gelir, eğitim, toprak sahibi olma imkânlarından mahrumiyeti yaratmaktadır.

- Eşitsizlik ekonomik büyümeyi etkiler. Pek çok araştırma büyük eşitsizliklerin yaşandığı ülkelerde ekonomik büyümenin cılız kaldığını göstermekte, yetersiz büyüme hanehalkı gelirlerinde daha çok fakirlik ve gelir eşitsizliğinin de nedeni olmaktadır.

- Eşitsizlik aynı zamanda suç oranlarının artması, sosyal çalkantı ve şiddetin tırmanması sorunlarına yol açabilmektedir.

-Eşitsizliğin artması bu sorunun düzeltilmesi yönündeki politikaların sancılı bir hale koyabilir. Yine önemli bir nokta ülkelerin siyasi yapılarını kırılganlaşması ve ülke saygınlığının yitirilmesi gibi sonuçları da beraberinde getirebilir (McKay; 2002:1).

2. Kavramsal Tanımlar

Gelir eşitsizliğinin sözlük anlamı hane halkı veya bireysel olarak gelirin ekonomiye katılanlar arasında adil olmayan paylaşılması şeklinde ifade edilebilir. Gelir eşitsizliği genellikle belirli oranlarla ifade edilen grupların milli gelirden aldıkları pay olarak gösterilmektedir (investopedia,2015).

Eşitsizlik normal olarak bir ülke yurttaşlarının arasındaki farklılıklara işaret etmekle birlikte küresel veya küçük yerel boyutlarda da ifade edilebilmektedir. Gelir, tüketim ve varlıklar eşitsizliğin dercelendirilmesinde kullanılan araçlar olmaktadır. Genelde hanehalkı ölçümleri arasındaki farklar dikkate alınmaktadır. Eşitsizlik ve yoksulluk farklı konular olarak ele alınsa da aralarında bağ mevcuttur. Eşitsizlik ülke nüfusunun yaşam standartları açısından aralarındaki farklılıklara odaklı iken, yoksulluk insanca yaşam koşullarının altında yaşama zorunda kalan kitleleri ön planda tutar (Yoksulluk sınırları gibi) (Mckay; 1).

Gelir eşitsizliğine ilişkin veriler hane halkının harcanabilir geliri göre düzenlenmektedir. Gelir dağılımının temel göstergesi ise “Gini” katsayısıdır. Gini Katsayısı değerleri sıfır ile bir arasında değişim gösterir. Sıfır tam bir eşitliği (herkesin geliri eşittir), bir sayısı ise tam eşitsizliği gösterir (bütün gelir en üstteki nüfus dilimine gider) (OECD; 2011:66) .

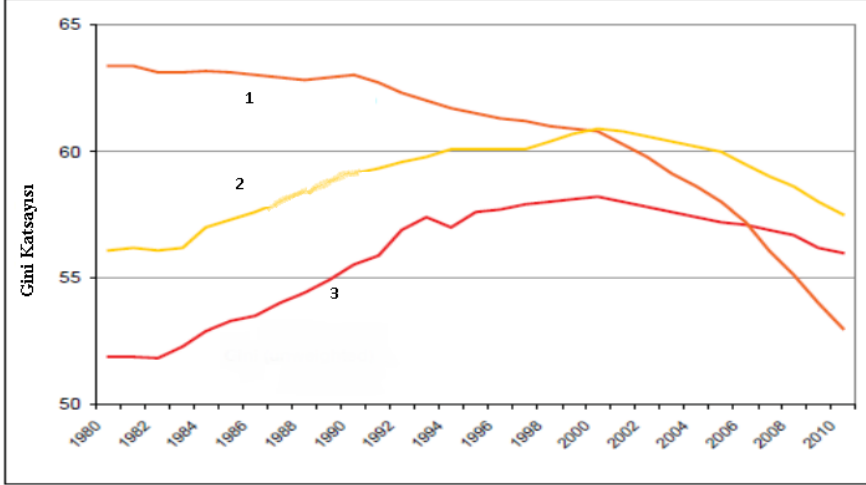
3. Gelir Eşitsizliğinde Küresel Eğilimler

Akademik çalışmalar ve uluslararası dokümanlar 1980/90lardan itibaren artan bir gelir eşitsizliğini işaret etmektedirler. Bu nedenle çözümler üretirken gelir eşitsizliğini etkileyen eğilimler dikkate alınmalıdır. Bu bağlamda United Nations Development Programme-(UNDP/ Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) sosyo-ekonomik konularla uğraşan önemli bir uluslararası kuruluştur.

UNDP'nin gelir eşitsizliğine ilişkin bir raporuna göre son onlu yılların ulaştığı dijital çağ aşamasında teknolojik buluşlar zirve yaptı buna bağlı olarak dünyanın değişik bölgelerinde yoksulluk oranlarında düşme görülürken yükselen ekonomilerde görülmemiş bir ekonomik büyüme gerçekleşmiştir. Ancak hala küresel gelir eşitsizliği en yüksek düzeyini korurken, dünya nüfusunun en zengin % 8'lik grubu dünya gelirinin yansını almakta, kalan % 92'si ise kalan yansını alabilmektedir (UNDP;2013a:xi)..

Gelir eşitsizliği bağlamında BM dokümanları büyük çarpıklıkları ortaya koymaktadır. 2013 yılında basılan rapora göre küresel gelir dağılımı son derecede adaletten uzaktır. 2010 yılında dünya nüfusunun % 16'lık bir bölümünü oluşturan yüksek gelir grubuna giren ülkeler dünya gelirinin %55'lik bölümünü yaratmışlardır. Düşük gelir grubuna giren ülkeler dünya nüfusunun %72'sini oluşturmalarına karşın ürettikleri gelirin payı ancak %1 olabilmektedir. Sahraaltı ülkelerinde kişi başına yıllık milli gelir 2014 ABD Doları iken aynı milli gelir ortalaması Avrupa Birliği'nde 27640, Kuzey Amerika'da 41399 Dolardır (UN; 2013a:25-26).

Yukarıdaki verilere değindikten sonra aşağıdaki grafik küresel bazda ülkelerin nüfuslarına göre düzenlenmiş gelir dağılımını Gini Katsayısı kullanarak yansıtmaktadır. Grafikte genel dünya ortalamasına bakıldığında 1980'lerin başından itibaren gelir dağılımındaki eşitsizlikte azalma izlenmektedir. Ancak bu gelişmede nüfusu fazla olan Çin'in katkısı büyüktür. Çin bu hesaplamanın dışına taşındığında 1980 ile 2000 yılları arasında keskin bir eşitsizlik artışı olduğu ifade edilebilir. 2000 sonrası biraz düzelme izlenmekle birlikte 2010 yılında eşitsizliğin boyutları başlangıç yılı olarak alınan 1980 yılına göre çok yüksektir (UN; 2013a:25-27).

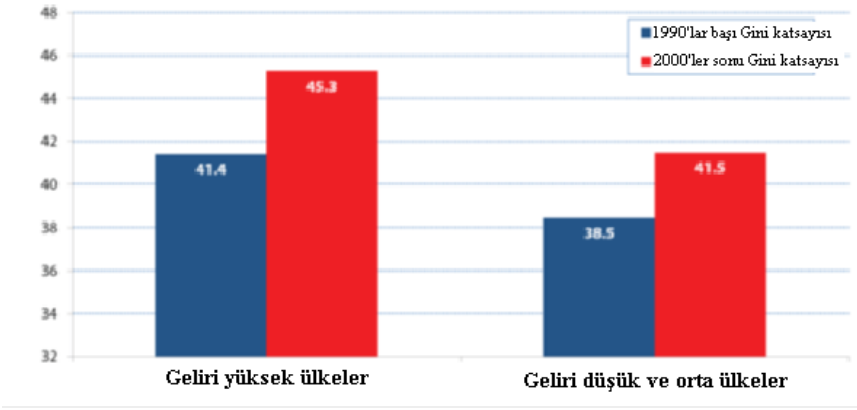
Grafik 1: Uluslararası Gelir Eşitsizliği , 1980-2010

Kaynak. UN, Inequality Matters, Report of the World Social Situation 2013, 24.

(1: Ağırlıklı Gini katsayısına göre 2: Çin dışındaki ülkeler için Ağırlıklı Gini katsayısı 3: Ağırlıklı olmayan Gini katsayısı)

Yukarıdaki resim Çin'in hızlı büyümesi dışında 1980 ile 2000 yılları arasında gelir eşitsizliğinin boyutlarının ciddi biçimde arttığını göstermektedir. 2013 yılında yayımlanan UNDP raporu da aynı noktaya vurgu yapmaktadır. Doküman 1990'ların başı ile 2000'lerin sonlarında ülkelerin çoğunda gelir eşitsizliğine işaret etmektedir. 116 ülkeyi içine alan ve Grafik 2'ye çıkarılan UNDP araştırmasında, nüfus ağırlıklı Gini ortalaması alınarak yapılan hesaplamalarda endeksin gelir düzeyi yüksek ülkelerde eşitsizlik bağlamında % 9'luk bir bozulma gösterirken, düşük ve orta gelir grubu ülkelerde aynı artış oranının % 11'e çıktığı izlenmektedir”(UNDP;2013:64).

Grafik 2: Gini Katsayısına Göre Gelişmiş ve Diğer Ülkelerde Hane halkı Gelir Eşitsizliği (1980ler başı- 2000'ler sonu)

Kaynak: UNDP; Confronting Inequality in Developing Countries, 2013, p.64.

Yukarıdaki grafikten de izleneceği gibi hem yüksek hem düşük ve orta gelir grubuna giren ülkelerde gelir eşitsizliğinde önemli artış izlenmektedir. Bu sosyal gelir dağılımı fay hatlarının oluşumunun temelinde yatan mevcut küresel sistemin dayattığı çarpık sosyo-ekonomik oluşumdur. 1980'lerden itibaren küreselleşmenin ivme kazanmasıyla birlikte sosyal devlet küçültülmekte işlevini yitirmektedir. 1950'ler ve 1960'larda inşa edilen sosyal sistemler Sosyalist Blokun yıkılması sonrasında bu sistemi tehdit olarak algılayan uluslararası sermayenin baskısı ile tasfiye süreci devam etmektedir. Büyük sayıdaki geliri düşük kitlelere ve ihtiyaç sahiplerine destek sağlayan sosyal devlet zayıflamakta buna paralel olarak değişen bölüşüm ilişkilerinde üretimde oluşan gelir dağılımında üst gelir grupları ve sermaye payın büyüğünü almaktadır. Sosyo-ekonomik bağlamda pek çok alanda olduğu gibi küreselleşme süreci refah ve gelir dağılımını da çarpıklaştırmaktadır.

Küreselleşme ekonomik, siyasi, çevresel, sağlık, sosyal ve kültürel alanlarda geniş bir yelpazeyi kapsamakta, yalnız yarar sağladığı savları kadar, menfaat çatışmalarına yol açmakta olduğu vurgulanmaktadır. Küreselleşme ile sağlanan kazanımlar zengin ülke ve kişilere akmakta, bölgesel, uluslararası, ülke içi eşitsizlikler artış kaydetmektedir (Ar, 2007; 240-258, Intriligator, 2003; 8). Örneğin zengin ve yoksul ülkeler arasındaki gelir eşitsizliği oranı 1913 yılında 1/13 iken 1970'lerde 1/44'e yükselmiş 2005 yılında oran 1/94,3 gibi bir sayıya ulaşmıştır (UN, 2005; 45). Bu bağlamda UNICEF dokümanlarının katkısı olacaktır.

Tablo 1: Satın Alma Gücü Sabit Düzenlenmiş Küresel Gelir Dağılımı (1990-2007)**(% 20'lik Gelir Dilimleri Halinde 2005 ABD doları sabit değerleriyle)**

	1990	2000	2007
En üst %20	75,3	74,4	69,5
Dördüncü %20	14,9	14,2	16,5
Üçüncü %20	5,4	6,3	7,8
İkinci %20	3,0	3,4	4,2
En alt %20	1,5	1,7	2,0

Kaynak: Ortiz Isabel, Cummins Matthew; Global Inequality: Beyond the Bottom Billion, UNICEF, Social and Economic Policy Working Paper, 2011:16.

Tablo 1, 2005 sabit fiyatlarıyla hazırlanan 1990 ile 2007 dönemine ait oransal gelir dağılımını göstermektedir. Tablonun bütününe bakıldığında küresel eşitsizlikte göreceli bir düzelme izlense bile, veriler hala büyük eşitsizliği yansıtmaktadır. 2007 itibariyle en üstteki %20lik dilim toplam gelirin %70'sini elinde bulundururken en alt %20 yalnız %2'lik bir gelir sağlayabilmektedir.

Konuya farklı açılardan yaklaşıldığında ekonomik küreselleşme en son haliyle devlet yapısının politikalarını saptamasını üç şekilde engellemektedirler. Ticari ve ekonomik bütünleşme, finansal piyasalar, istihdamı belirleme bakımından ise rekabet. Uluslararası rekabetin ticari pazarlarda oluşturduğu baskının yanı sıra sermayenin artan akışkanlığı ve çok uluslu şirketler, devletleri emek maliyetini düşürmek, mal ve hizmet fiyatlarını indirmek, iç piyasalarını daha rekabetçi yapabilmek için hükümetler vergileri azaltmak ve sosyal devletin alanını daraltmak konularında teşvik edilmektedirler (Wall, 2012).

4. Ülkeler Bağlamında Eşitsizlik Eğilimleri

Ülkeler gelir durumlarına göre sınıflandırıldıklarında eşitsizlik trendi bakımından homojen bir görünümde değildirler. 1990-2000 dönemine ilişkin tabloda üst gelir grubundaki ülkelerde eşitsizliğin % 9 arttığı izlenirken düşük ve orta gelir dilimindekiler için oran % 12 olarak görülmektedir. Yalnız üst orta gelir grubu ülkelerde %7'lik bir azalma izlenmektedir. (UNICEF, 2011:16).

Tablo 2: Gelir Kategorisine Göre Hane halkı Gelirleri 1990-2010 (Gini Endeksi)

Gelir düzeyi durumu	Ülke sayısı	1990lar başında Gini Endeksi	2000ler sonunda Gini Endeksi	Oransal değişim
Düşük gelirli	33	36,0	39,9	12%
Düşük- ile orta gelir arası	47	41,1	43,9	12%
Orta-yüksek gelir arası	12	53,4	49,7	-7%
Yüksek gelirliler	24	41,9	45,7	9%
Tamamı	116	39,0	42,1	10%

Kaynak: UNDP, Confronting Inequality in Developing Countries, 2013:66.

Tablodan izlendiği gibi ülkelerin çoğunluğunda gelir eşitsizliği 1990lar ile 2000li yılların sonu arasında artış kaydetmiştir.

5. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Ülkelerinde Artan Gelir Eşitsizliği

Gelir eşitsizliği incelenirken OECD ülkelerine dikkat edilmelidir. Son 20 -25 yılda OECD ülkelerinde ortalama gerçek kullanılabilir hanehalkı gelir artışı yıllık %1,6 olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu ülkelerin dörtte üçünde en üst %10'luk dilimin gelir artışı tabandaki %10'luk dilime göre daha fazla artış göstermiştir. Bu dengesiz gelir artışı İngilizce konuşan ülkeler ile İsrail, Almanya ve İsveç'i kapsamaktadır. 2008 Krizi sonrası (2007-2011) hane halkı gelirler ülkelerin çoğunluğunda ya durağan kalmış veya azalmış görülmektedir. Özellikle yıllık %3,5 oranından fazla düşüş İspanya, İrlanda, İzlanda ve Yunanistan'da izlenmektedir. OECD ülkelerinin hemen tamamında tabandaki %10'luk dilimin gelirlerinde hızlı düşüş olmaktadır. Keza anılan ülkelerin yarısına yakınında gelir artışları en üst %10'luk dilimde daha çok olmaktadır. Bütün bu gelişmeler uzun dönemde artan eşitsizliği işaret etmektedir.

2008 Krizi sürecinde OECD ülkelerinin çoğunluğunda büyük çaplı gelir eşitsizliği görülmüştür. OECD ülkeleri nüfusunun iskala-sında en üst gelir diliminde olan kesimi gelir düzeyi en alttaki %10'luk dilimin 9,5 katıdır. 1980lerde aynı oran 7,1 idi. Öte yandan eşitsizliği gösteren oranlar OECD ülkelerinin hepsinde aynı değerlerde görülmemektedir. Eşitsizliğe ilişkin oranlar Kuzey Avrupa ve

kıta Avrupası ülkelerinin pek çoğunda OECD ortalamasının altında iken, İtalya, Japonya, Portekiz ve İngiltere’de 1/10’a ulaşmaktadır. Anılan oranın Yunanistan, İsrail ve Türkiye’de 1/13 ile 1/16 , ABD, Meksika ve Şili’de 1/27-1/30 arasında gerçekleştiği görülmektedir. (Cingano; 2014:7-8). Konuya ilişkin bazı veriler aşağıdadır.

Tablo 3: Seçilmiş OECD Ülkelerinde Gelir Eşitsizliği Eğilimi

Ülke	Gini katsayısı			S90/S10 gelir pay oranı			Toplam gelirden alınan pay oranı					
	2007	2010	2011	2007	2010	2011	En alt 10%	En alt 20%	En alt 40%	En üst 40%	En üst 20%	En üst 10%
	2011 veya en son yıla ait değerler											
Avustralya	0,336	0,334	0,324	9,3	8,9	8,5	2,9	7,3	19,8	63	39,7	24,4
Avusturya	0,269	0,269	0,282	5,7	6,1	7,1	3,1	8,4	22,4	59,6	36,7	22,2
Belçika	0,277	0,264	..	6,5	5,8	..	3,6	8,9	22,9	58,4	35,1	20,8
kanada	0,318	0,319	0,316	8,5	8,6	8,5	2,8	7,6	20,4	62,2	39,2	24,2
Şili	0,511	0,51	0,503	29,5	30,1	26,5	1,5	4,3	12,5	75,3	56,4	40,9
Finlandiya	0,27	0,265	0,261	5,8	5,6	5,5	3,9	9,5	23,7	58,2	35,5	21,5
Fransa	0,293	0,303	0,309	6,8	7,2	7,4	3,4	8,5	21,6	61,5	39,7	25,5
Almanya	0,287	0,286	0,293	6,7	6,7	6,9	3,4	8,6	22,2	60,5	38,1	23,7
Kore	0,312	0,31	0,307	10	10,5	10,2	2,2	6,8	20,2	61,4	37,5	22,3
Meksika	0,475	0,466	0,482	26,8	28,5	30,5	1,2	3,9	12,5	73,9	52,9	36,7
İsviçre	..	0,298	0,289	..	7,3	6,9	3,3	8,5	22	60,2	37,4	23
Türkiye	0,409	0,417	0,412	14,5	16,1	15,2	2,1	5,6	16	69	47,4	31,7
İngiltere	0,341	0,341	0,344	9,8	10	9,6	2,9	7,5	19,7	64	42,2	27,6
ABD	0,378	0,38	0,389	15,1	15,9	16,5	1,7	5,4	16,3	67,5	44,3	28,4
OECD	0,314	0,314	0,315	9,3	9,6	9,6	2,9	7,7	20,6	62,1	39,3	24,4

Kaynak: Cingano Federico; OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 163 Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth, 2014:8.

Özetle ifade edilecek olursa tablodaki veriler gelir eşitsizliğinin gelir düzeyi az Şili, Meksika, gibi ülkeleri içine alan çözüme kavuşturulamamış uluslararası bir sorun olma niteliğini sürdürmekte olduğunu göstermektedir.

6. Türkiye’de Gelir Eşitsizliği

Türkiye Avrupa Birliği üyeliğine yıllardan beri adaydır ve aynı zamanda OECD üyesidir. Bu bağlamda Türkiye’nin gelir eşitsizliği konusunda diğer ülkelerle kıyaslandığında konumunu görebilmek açısından OECD dokümanları yararlı olacaktır. Bu kurumun verilerine göre Türkiye’de gelir eşitsizliği büyük boyutlardadır. Bazı OECD yayınlarında Türkiye’ye ilişkin hususlar aşağıdadır.

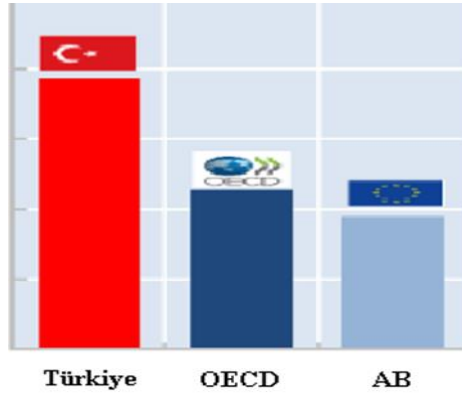
- Türkiye’de kullanılabilir hanehalkı geliri OECD ortalamasının %45’i kadardır. Yine Türkiye OECD ülkeleri içerisinde gelir dağılım eşitsizliği bakımından ve göreceli yoksulluk açısından en kötü üçüncü ülke olma özelliğini taşımaktadır. Her beş Türk’ten biri yoksuldur. OECD ortalamasının %100 üzerindedir.

- Her üç Türk'ten biri yeterli beslenme için gıda alacak imkandan yosundur. OECD ortalaması her yedi kişiden biridir. Fark olumsuz yönde % 120 civarındadır.

- Sosyal harcamaların milli gelire oran Türkiye'de % 12, 8 iken OECD ortalaması % 21,8dir (OECD; 2014:1).

Değınilen veriler Türkiye'de gelir eşitsizliğinin de işaretidirler. Yoksulluk bağlamında OECD ve AB ülkeleri ile Türkiye karşılaştırması aşağıdadır.

Grafik 4: Göreceli Yoksulluk Karşılaştırması

Kaynak: Society at a Glance 2014- OECD Social Indicators, 2014:3.(Not: ortalama gelirin %50'sinden düşük gelir ifade edilmektedir.)

Grafik 4 de OECD ve AB ülkelerinin yoksulluk karşılaştırması da gelir dağılımındaki eşitsizliği işaret etmektedir. Aynı yöndeki ilave bazı veriler aşağıdadır.

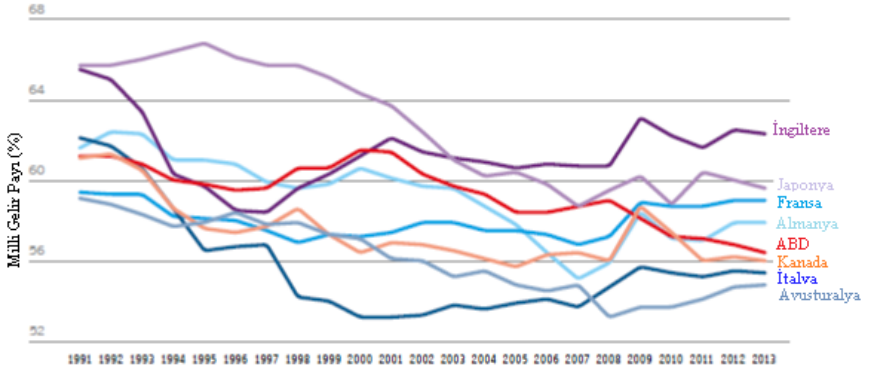
Tablo 4: Türkiye, AB ve OECD Ülkeleri Arasında Gelir Eşitsizliği Karşılaştırması

	Kriz Öncesi			2014		
	Türkiye	AB	OECD	Türkiye	AB	OECD
Gelir Eşitsizliği (Gini Katsayısına göre)	0,409	0,228	0,313	0,411	0,291	0,313
En zengin ve fakir %10'luk dilim farkı	14,5	6,9	9,2	15,1	7,4	9,5

Kaynak: Society at a Glance 2014- OECD Social Indicators, 2014:3

Yukarıdaki grafik 4 ve tablo 4 OECD ve AB ülkeleri ile Türkiye arasındaki farklılığı ortaya koymaktadır. Ayrıca emek gelirleri kıyaslamalarının gelir eşitsizliği konusuna katkısı dikkate alındığında ILO'nun referansları katkıda bulunabilecektir. Bazı seçilmiş ülkelere ait emeği milli gelirden aldığı pay oranı grafik olarak aşağıya çıkarılmıştır.

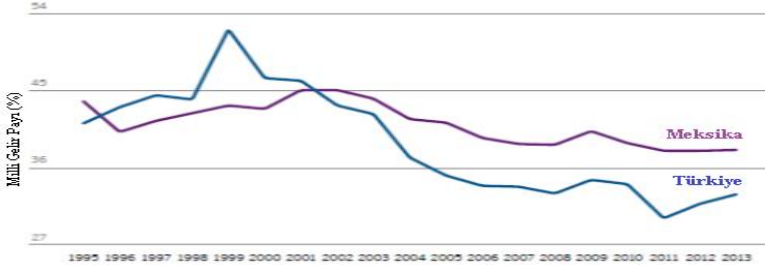
Grafik 5: Seçilmiş G 20 Ülkelerinde Emek Gelirinin Milli Gelir Payı (1991-2013)

Kaynak: ILO Global Wage Report 2014/15;11.

Grafik 5, G 20 ülkelerinde emeğin milli gelir payının değiştiğini göstermektedir. Sabit piyasa fiyatları ile düzenlenen grafikte kendi hesabına çalışanlar da yer almaktadır. Genelde emeğin milli gelir payı gelişmiş ülkelerde düşüş göstermektedir. Japonya ve İtalya'da bu düşüş oranı daha yüksek görülmektedir. İngiltere az bir artış göstermektedir. Resme genel bakıldığında son dönemde emek gelirinin milli gelir payının gelişmiş sekiz ülkede %54 ile % 64 arasında değiştiği görülmektedir. OECD üye ülkelerinden Türkiye ve Meksika'da aynı duruma ilişkin grafik aşağıdadır.

Grafik 6: Türkiye ve Meksika'da Emeğin Milli Gelir Payı (1995-2013)

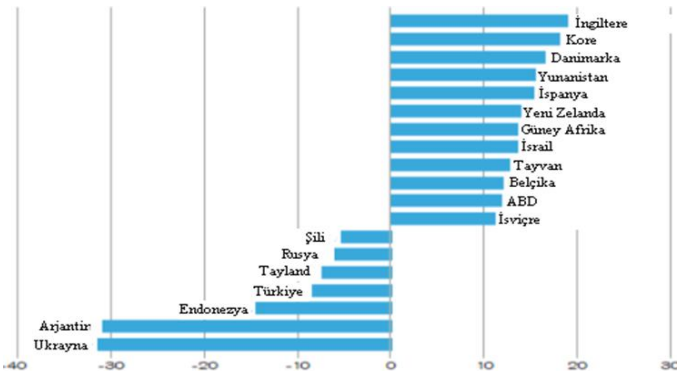

Kaynak : ILO Global Wage Report 2014/15;11

Grafik 6, gelişmekte olan ülkelerden Türkiye ve Meksika'da sabit fiyatlara göre düzenlenen emeğin milli gelirden aldığı payı oransal olarak yansıtmaktadır. Grafığe göre Türkiye'de 1999 yılından beri emeğin üretimden aldığı payda yaşanan düşüş çok büyük boyutlardadır ve Meksika'nın bile gerisindedir. Emeğin üretimdeki payındaki bu keskin düşüşün belli başlı nedenleri arasında kural-sızlaştırılan sermaye ve finans piyasaları ile düşük ücretli ekonomilerle rekabete zorlanma durumu ile karşı karşıya kalınması sayılabilir (ILO;2015:16) . Türkiye'de emeğin Gayri Safi Milli Hasıladan aldığı pay % 30'un da altındadır. OECD ülkeleri içerisinde gelir eşitsizliğinde Şili, Meksika ve Türkiye en üstteki ülkelerdir (OECD;2011:66).

Hanehalkı varlıklarındaki kayıplar açısından konuya yaklaşıldığında Türkiye en büyük kaybedenlerin arasında yer almaktadır.

Grafik 7 : Hanehalkı Varlıkları Bakımından Kaybeden ve Kazanan Ülkeler (2013-2014)

Kaynak: Credit Suisse; Research Institute, Global Wealth Report, 2014:8.

Son yıllarda hanehalkı varlıklarındaki oransal kayıplara bakıldığında Türkiye'nin önemli kayıplara maruz kaldığı görülmektedir. En fazla kayıpların ise Ukrayna ve Arjantin'de ortaya çıktığı görülmektedir. Özellikle Ukrayna'nın son yıllarda büyük kaos içerisine çekilmiş olduğu dikkate alınmalıdır. Rusya'ya ise ekonomik ambargolar uygulanmıştır. Grafikteki sıralama Türkiye'nin kendisi gibi gelişmekte olan ülkelerle kaybedenler arasında olduğunu, gelişmiş ekonomilerin kazandığını göstermektedir. Başka bir ifade ile karşılıklı bağımlı hale getirilen küresel ekonominin kaybedenlerinin yoksul, mükafatlandırılanlarının zenginlerden oluştuğu ifade edilebilir. Türkiye kaybedenler arasındadır. Türkiye İstatistik Kurumunun resmi verilerine göre değişim aşağıdadır.

Tablo 5 : Kullanılabilir Hane Halkı Gelirleri Dağılımı (1994-2013)

Yıllar	%20'lik Gelir Grupları				
	Birinci %20	İkinci %20	Üçüncü %20	Dördüncü %20	En üst %20
2007	5,8	10,6	15,2	21,5	46,9
2013	6,1	10,7	15,2	21,4	46,6

Kaynak : TÜİK Temel İstatistikler.

Tablodan izleneceği gibi son yıllarda değişik gelir grubu katmanları arasında eşitlik yönünde çok sınırlı bir düzelme görülmele birlikte gelir eşitsizliği sorunu büyüklüğünden fazla bir şey kaybetmemiştir. Öte yandan ekonomistler ve akademisyenler tarafından Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) verilerinin güvenilirliğine yöneltilen eleştiriler olmaktadır. Örneğin ekonomistlerden M. Sönmez TÜİK'in verilerinin kar, faiz ve kira gelirlerini kapsamadığını dolayısıyla gelir dağılımı verilerinin gerçekçi olmadığını savunmaktadır. (Birgün Gazetesi, 23 Eylül 2014). Diğer taraftan yabancı kaynaklar ile Türkiye'nin resmi kurum verilerinin birbirini tutmadığı ifade edilebilir. Örneğin OECD verilerinde Türkiye'de 1999 yılından itibaren eşitsizliğin arttığı görülürken TÜİK düzelme göstermektedir. Başka bir örnek 2014 yılı için hesaplanan enflasyon oranı olan % 8,17dir. Ancak günlük yaşamda gıda ve diğer ihtiyaçlar için harcama yapan geniş kitleler bunu inandırıcı bulmamaktadır.

SONUÇ

Gelir dağılımındaki çarpıklık insanları etkilemektedir. Gelir dağılımındaki doğruluk adaletin de temelidir. Hesaplama yöntemlerinden

bağımsız olarak bakıldığında dünya nüfusunun en zengin üst dilimindeki % 20lik grup dünya gelir hasılasının % 70'şini elde etmektedir. Keza her yıl dünyamızda yılda sekiz milyon (günde 22.000) çocuk yaşamını yitirmektedir (UNICEF; 2011:84).

Bu sosyal problemin çözümü toplumun ekonomik, sosyal ve politik yaşamda geri kalmış toplumsal katmanları, hanehalklarını kaldıracak politikaların geliştirilmesine bağlıdır. Bu politikalar eğitimde, sağlıkta beslenmedeki eşitsizlikleri ortadan kaldıracak, önyargılar, ayırıcılık ve sosyal dışlanmayı sonlandıracak mahiyette olmalıdır. Bu bağlamda uzun süredir erozyona uğratılan sosyal devletin restore edilmesi ve bu hedefin elde edilmesinde uluslararası işbirliği büyük önem taşır.

Hükümetler varlık bölüşümünü değişik araçlarla etkileyebilirler. Yüksek gelir, sermaye, mülk ve miras gibi gelirler için daha yüksek vergi oranları düzenleyebilirler. Katma değer yaratılması, emekli gelirlerinin yeterli hale getirilmesi uzun dönemde gelir eşitsizliğini azalmanda yararlı olacağı söylenebilir. Emeklilik programlarını kapsayan "Refah Devleti" politikaları desteklenmelidir.

Eşitsizlik ekonomik büyümeyi de olumsuz etkileyen bir unsurdur. Gelişmekte olan ve gelir dağılımını bozuk olduğu ülkelerde büyüme yavaş olmaktadır. Bu ülkelerde gelirin çoğu üst gelir gruplarınca kullanılıp, tüketim tabana yeterli yayılmadığından iç pazarlar yeterli gelişmemektedir. Buna karşın gelişmiş ülke pazarlarında talebin artması ile ekonomik büyüme kolaylaşmaktadır. Bu gelişmelerde istihdamı ve hanehalkı gelirlerini arttırıcı sosyal politikaların, üretici kitlelerin toprak sahibi yapılmaları veya, donanımlarının sağlanması önemli faktörler arasındadır. Ayrıca emek verimliliğini arttırıcı, beşeri sermayeyi arttırıcı alt yapı yatırımlarını büyük önemini korumaktadır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin istihdamı ve büyük ölçekli ekonomik kalkınma programlarının yanısıra, sağlık hizmetleri, sosyal koruma önceliklidir. Eğitime, sağlığa, gıda güvenliği ve beslenme alanlarında yatırımlara ihtiyaç vardır. Eşitlik siyasal istikrarın da temelidir. Büyük oranlı eşitsizlikler sosyal gerilimleri ve şiddet eylemlerini arttırıcı etkisi olmaktadır. Öte yandan demokratik siyasal yapılar içerisinde eşitlikçi politikalar sosyal istikrarı oluşturacaktır. Bu hedeflerin gerçekleşmesi hem ulusal hem uluslararası önlemler gerektirir.

Türkiye gelir eşitsizliği bakımından OECD ülkeleri içerisinde Meksika ve Şili'den sonra üçüncü sırada gelmektedir. Bu nedenle gelir eşitsizliği giderecek makro ekonomik reformlara ihtiyaç duymaktadır. Bu bağlamda hızlı nüfus artışı başat bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Türkiye'nin yıllık ekonomik büyüme oranı örneğin 2012

de % 2,2 iken yıllık nüfus artışı % 2,02 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla cılız kalkınma ile elde edilen büyüme artan nüfusla tüketilmektedir.

Sosyal politikalar içerisinde istihdam artırıcı, cinsiyet ayrımnından uzak politikalar başlıkları altında toplanabilir. Bazı noktalar şöyle ifade edilebilir.

- Sosyal politikalar ilgili bütün tarafların katılımı ile oluşturulmalıdır. Ekonomik kalkınma ve istikrar planları iş dünyası kadar işçi sendikaları, üniversiteler, meslek odaları gibi kuruluşların katılımı ile yapılmalı ve planlar oluşturulduktan sonra büyük çaplı değişikliklerden kaçınılmalıdır.

- Makro ekonomik politikalar mutlaka istihdamı artırıcı yönde olmalıdır.

- Bürokrasi ve piyasaların gerek duyduğu yasal düzenlemeler süratle yapılmalıdır.

Sosyal kaygılar ekonomik , politik ve yasal düzenlemelerin gerçekleştirilmesinde göz önünde bulundurulacak ilk faktör olmalıdır. Türkiye’de de artan gelir eşitsizliği ve genelde eşitsizlik sorunu yalnız hükümetlerin veya yöneticilerin dikte ettiği reçetelerle değil katılımcı bir yaklaşımla bütün ilgili tarafların katılımı ile başlanmalıdır.

KAYNAKÇA

Andrew McKay; “Inequality Briefing”, Briefing Paper No 1 (1 of 3), Overseas Development Institute and University of Nottingham, 2002.

Ar, Kamil Necdet; Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Ücretlerin Gelişimi, Kamu-İş, Ankara, 2007.

Intriligator, Michael D; “Globalization of the World Economy”, MILKEN Institute, LA, Jan. 2003.

Birgün Gazetesi, 23 Eylül 2014.

Credit Suisse; Research Institute, Global Wealth Report, 2014.

Cingano Federico; OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 163 “Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth”, 2014.

ILO, Global Wage Report 2014 / 15, Wages and income inequality; 2015.

OECD, Society at a Glance, social indicators 66 © OECD 2011.

OECD, Society at a Glance 2014- OECD Social Indicators, 2014.

Ortiz Isabel, Cummins Matthew; Global Inequality: Beyond the Bottom Billion, UNICEF, 2011.

TÜİK Temel İstatistikler, <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist>

UN, Millennium Report, 2000.

UN, Inequality Predicament Report on the World Social Situation, UN, New York, 2005.

UN, Inequality Matters, Report on the World Social Situation, 2013 a.

UNDP, Humanity Divided: Confronting Inequality in Developing Countries, 2013 b.

Wall, Katherine; "The end of the welfare state? How globalization is affecting state sovereignty" Global Policy Magazine, August 2012.

<http://www.investopedia.com/terms/i/incomeinequality.asp#ixzz3dWFK9jMK>(10.05.2015).